

Standpunt van de Zoogdiervereniging hoe om te gaan met bevers die overlast veroorzaken

18 oktober 2016

De bever hoort thuis in het waterrijke Nederland, speelt als sleutelsoort een belangrijke rol in de ecologie en heeft daardoor een positieve invloed op de biodiversiteit. Bevers kunnen wel vanwege hun gedrag problemen veroorzaken. Die problemen zijn meestal op te lossen via gerichte, vaak relatief eenvoudige, maatregelen. Alleen als in alle redelijkheid geen bevredigende oplossing mogelijk is, kan het verwijderen van bevers worden overwogen.

In onderstaande toelichting wordt dit standpunt verder uiteen gezet.

Toelichting

Inleiding

De Zoogdiervereniging is verheugd dat de bever het in ons land zo goed doet. Wij vinden dat de bever in ons land thuishoort en een belangrijke ecologische rol speelt. Daarom vinden wij het belangrijk dat de beschermde status van de soort en zijn leefgebied gehandhaafd blijft en er op wordt getreden bij schending daarvan. Om knelpunten tussen bevers en mensen op een goede wijze op te lossen vindt de Zoogdiervereniging het belangrijk dat er een duidelijk gecoördineerd beleid wordt opgezet in de vorm van een landelijk bevermanagement.

De bever is in Nederland in 1826 uitgestorven. In 1988 werd gestart met de herintroductie. De gedachte daarbij was dat de bever in het waterrijke Nederland thuishoort en dat de bever als sleutelsoort een belangrijke rol speelt in de ecologie en een positieve invloed heeft op de biodiversiteit. De herintroductie is inmiddels als geslaagd te beschouwen. In het voorjaar van 2016 bevonden zich in Nederland ongeveer 1.700 bevers van minimaal één jaar oud in twee deelpopulaties. Een relatief kleine populatie bevindt zich in het noordoosten van het land. De andere populatie omvat het rivierengebied, Limburg, Flevoland en aangrenzende gebieden. De beverpopulatie in Nederland groeit en zal aankomende jaren nog verder toenemen. Hoewel nog niet in alle provincies bevers voorkomen is het slechts een kwestie van tijd voordat alle provincies gevestigde bevers binnen hun grenzen hebben. Aangezien Nederland rijk is aan wateren en dat langs veel wateren houtige begroeiing aanwezig is, is een groot deel van Nederland te beschouwen als potentieel leefgebied. Zonder ingrijpen zal op termijn nagenoeg het gehele land (op schaal van 5x5 km-hokken) door bevers worden herbevolkt.

Overlast

Bevers kunnen vanwege hun gedrag problemen veroorzaken (in afnemende mate van impact): graafschade aan dijken/kades (doorbraken), graafschade aan oevers (wegzakken van machines), natschade door dammenbouw (inkomstenderving landbouw), vraatschade (inkomstenderving land-/tuin-/bosbouw). Over de samenwerking om mogelijke schade door bevers goed op te vangen is in Zoogdier, het nummer van september 2016, een uitgebreid artikel verschijnen.

Verwijderen of ...?

Vaak wordt al snel aan de mogelijkheid gedacht om een bever(familie) die overlast veroorzaakt weg te vangen. Echter, aangezien de locatie blijkbaar geschikt is voor bevers, zullen bevers de locatie naar alle waarschijnlijkheid binnen afzienbare tijd opnieuw koloniseren. Door eerst te kijken welke andere oplossingen mogelijk zijn, om overlast te beperken of te voorkomen, is naar mening van de Zoogdiervereniging op langere termijn een betere oplossing te bereiken. Tegelijkertijd kunnen de bevers hun belangrijke ecologische functie als 'ecosystem-engineer' blijven(d) vervullen.

Veel van eerder genoemde problemen zijn op te lossen door delen van het landschap anders in te richten. Onderstaand volgen per probleemveld enkele mogelijke oplossingen. Deze oplossingen verdienen de voorkeur boven het verwijderen van de bevers, omdat het verwijderen van bevers een herhaald ingrijpen vergt. Zie ook hiervoor het boek: 'Bevers', dat in het kader van het beverjaar in 2012 is verschenen bij de Zoogdiervereniging .

graafschade aan dijken/kades

Normale waterstanden: delen van dijken en kades die met de voet aan dieper water grenzen, zijn kwetsbaar voor ondergraving door bevers. Dergelijke kwetsbare plekken zijn te beschermen door:

- de teen van de dijk/kade te verlengen tot minimaal 15-20 m,
- de oever te verflauwen waardoor graven minder makkelijk is, in combinatie met het aanbieden van (schier)eilandjes met een ideaal profiel om te graven,
- het aanbrengen van gaas of stenen,

Hoge waterstanden: bevers graven tijdens hoogwater met name in dijken en kades als er geen goede hoogwatervluchtplaatsen voorhanden zijn. Deze moeten ook droog blijven bij echte hoogwaters, enige dekking bieden (struiken) en geïsoleerd genoeg liggen zodat mensen en met name honden de locatie tijdens hoogwater niet kunnen bereiken. Vanwege het sterke territoriale gedrag dient er per beverterritorium minimaal één geschikte hoogwatervluchtplaats aanwezig te zijn.

Graafschade aan oevers

Veel oevers van watergangen in Nederland hebben voor bevers een ideaal profiel om in te graven. Bevers graven namelijk met name daar waar een relatief steile oever onder water doorloopt. Dit profiel is bij veel watergangen aan te treffen. Als de oever ook nog begroeit is met houtige gewassen dan heeft dat een nog sterkere aantrekkingskracht op bevers om er een hol of een burcht te construeren. Ondergraving door bevers geeft bij oevers die niet bereden worden doorgaans geen overlast. Bij oevers met schouwpaden kan wel overlast en gevaar ontstaan. Machines kunnen er in wegzakken of zelfs kantelen. Daarom kunnen bereden oevers beter een ander profiel hebben, waarbij er sprake is van een flauw talud met een plas/dras-oever. Mogelijk dat over-dimensionering van waterlopen (ook van belang in het kader van waterberging en -kwaliteitsverbetering) daarbij een oplossing is.

Natschade door dammenbouw

Bevers bouwen dammen in waterlopen van maximaal 5 tot 6 meter breed met (enige) stroming. Met de dammen maken de bevers de omstandigheden ideaal voor hun: minder schommelingen in de waterstand, voldoende waterdiepte, vergroting van het foerageergebied, ruimte om eventueel een voedselvoorraad onder water aan te leggen.

De overlast van dammen kan verminderd worden door:

- het gebruik van zogenaamde beaverdeceivers (buis),
- het verlagen van de dam, in combinatie met een stroomdraad,
- het uit productie halen van een strook langs de beek,
- het verwijderen van een dam.

Het gebruik van een beaverdeceiver vergt enige ervaring en volharding, maar kan goed werken (ervaringen uit Canada en Amerika). Zo bouwen bevers soms iets verder een nieuwe dam, die dan ook voorzien moet worden van een buis. Het verwijderen van een dam is een methode die als laatste gekozen moet worden en daarbij is enige volharding vereist, aangezien de bevers enige tijd de dam blijven herbouwen.

Waarschijnlijk zijn er nog andere oplossingen mogelijk, daarbij is het van belang om te weten waarom de bevers die dammen nodig hebben. In 2014 heeft de Zoogdiervereniging onderzoek gedaan naar de dammen in Limburg. Daarbij bleek dat door het bouwen van dammen de bevers 1 tot 1,5 m waterdiepte voor de ingang van holen en burchten creëren. Met die informatie is wellicht een beek (plaatselijk) zo in te richten dat de bevers er helemaal niet of minder vaak toe overgaan om dammen te bouwen, of ze zo hoog te maken. Dat kan mogelijk door de beek op geschikte locaties plaatselijk te verdiepen tot 1 tot 1,5 m, of een zijtakje te construeren waar die diepte wordt gecombineerd met relatief hoge steile oevers die onder water doorlopen. Een verdieping in de beek zal gaan fungeren als zandvang, maar bevers zullen naar verwachting een dergelijke diepte voor hun burcht of hol zelf actief op peil houden.

Vraatschade

Schade als gevolg van het om knagen van bomen en struiken en aan landbouwgewassen zal vanwege het sterke territoriale gedrag, met als gevolg de relatief lage dichtheden, doorgaans beperkt zijn.

Schade is te voorkomen of te verminderen door:

- rasters te plaatsen om individuele bomen en struiken, of groepen daarvan,
- het insmeren van individuele bomen en struiken met een antivraatproduct (jaarlijks herhalen),
- langs de waterloop (landbouw)gewassen te verbouwen die minder geschikt zijn voor bevers (d.w.z. geen mais, fruitbomen of suikerbieten),
- een strook van 20 tot 30 m langs de waterloop uit productie te halen (bevers foerageren doorgaans niet verder dan 30 m van het water).

Ongeschikt maken van het biotoop

Als de bovenstaande mogelijkheden echt niet realiseerbaar zijn en er zijn zwaarwegende belangen waarvoor de bever moet wijken, dan is te overwegen om het biotoop ongeschikt te maken door de houtige begroeiing, die bevers als voedsel nodig hebben, te verwijderen. Dat moet dan wel op schaal van territorium gebeuren. Dat hoeft niet te betekenen dat het een kaal landschap wordt. Soorten die niet of weinig door bevers worden gegeten kunnen gehandhaafd blijven (bv. meidoorn, kornoelje, sleedoorn, veldesdoorn, zwarte els, vlier, dennen en sparren), maar niet op die locaties die voor graven gevoelig zijn.

Als dit niet gewenst is, dan komt het traject in zicht om bevers te verwijderen en eventueel te verplaatsen.

Verwijderen van bevers

Indien er geen redelijke alternatieven zijn om overlast weg te nemen en het onwenselijk is om het gehele betreffende beverterritorium als leefgebied voor bevers ongeschikt te maken, dan kan overwogen worden om bevers te verwijderen. Dat kan door bevers weg te vangen en te verplaatsen. Gaat het om een beverfamilie dan verdient het de voorkeur om alle dieren van de familie te vangen en weer als familie op een geschikte locatie uit te zetten, zodat de jonge bevers een redelijke kans op overleven hebben. Gaat het om een solitair dier of een paartje zonder jongen, dan kan het dier / kunnen de dieren na vangst losgelaten worden in een (grote) rivier. Op dit moment komen er vooral uit Limburg berichten over bevers die overlast veroorzaken. Verplaatsing van een beverfamilie binnen de provincie wordt lastig aangezien nagenoeg alle geschikte locaties in Limburg door bevers bezet zijn. Verplaatsen naar een andere provincie lijkt dan de enige andere oplossing te zijn om de familie te behouden. Misschien is een enkele familie nog ergens op te vangen, maar dit biedt geen echte oplossing en verwacht wordt dat deze mogelijkheid al snel uitgeput zal raken.

De uiterste mogelijkheid is om bevers die nergens naartoe kunnen, te euthanaseren, zoals nu al in Duitsland het geval is. Op dit moment is dit minder gewenst omdat het om een beschermde diersoort gaat en er in Nederland nog voldoende geschikt biotoop aanwezig is. In de toekomst zal de noodzaak ontstaan om ook in Nederland over te gaan tot het doden van bevers, maar alleen met bindende voorwaarde dat alle andere oplossingen uitgesloten blijken te zijn. Waar en wanneer dat het geval is, is moeilijk te voorspellen en verdient in elke casus een goede en onderbouwde afweging.

Tenslotte is duidelijk dat er in Nederland behoefte is aan een gecoördineerd bevermanagement; dit in analogie naar voorbeelden in het buitenland. In samenwerking met diverse partners in dit werkveld vanuit waterschappen, provincies, Bij 12, RWS en Nb-organisaties is de Zoogdiervereniging bezig hier handen en voeten aan te geven.

Contactpersoon: Vilmar Dijkstra, 06-17490499, vilmar.dijkstra@zoogdiervereniging.nl